

Karl Staaff: Tal i rösträttsfrågan 1906

Talare
Karl Staaff
Statsminister

Datum
12 april 1906

Plats
Göteborg

1 Mina herrar!

Till en början anhåller jag att få framföra mitt värdsamma och varma tack till de ärade män af detta samhälle, som satt sig i spetsen för denna bankett, Och till
5 alla dem som, hörsammande deras kallelse, här hafva förenat sig med dem om att se mig vid detta tillfälle.

För det andra anhåller jag att äfven få betyga samtliga här närvarande mitt varma tack, för att I hafven samlats på samma tanke, som genomgår regeringens förslag
10 i rösträttsfrågan, nämligen den, att en snar rösträttsreform är af högsta nöden påkallad.

Man skulle väl kunna säga, att det vore underligt, om vid denna tidpunkt den saken icke redan stode klar för hvar och en, att nu får icke rösträttsreformen
15 längre fördröjas. Men jag befarar, att det icke förhåller sig så, jag befarar, att de finnas, som anse, att med rösträttsreformen hastar det icke, med den kan det alltid bli god tid. De, som så anse, de förstå icke såsom ni och jag göra det, mina herrar, att den djupgående splittring, som förefinnes inom vårt folk, antagit
20 karaktären af en verklig landsfara, de förstå icke, att missmod och. mistroende växa till ständigt rikligare skördar att inbärgas af de oroselement, hvilkas fosterlandsfientliga sträfvanden alltmer tydligt och ohöljdt framträda. De förstå icke, att vi måste undandraga dessa element deras rikliga näring genom att omforma oss politiskt till ett folk.

25 De förstå icke heller, att det ytterligare dröjsmålet försvagar och undergräver själfva representationens auktoritet, och likväl borde det, synes det mig, vara lätt att fatta, huru farligt det är, när man underminerar den mest samlande och mest tryggande tanken för ett folk, nämligen att i representationen se en rätt
30 värdare utaf folkets alla angelägenheter, och i stället låter representationen framstå såsom något främmande — såsom en förmyndare, som med stöd af

makt men icke med stöd af förnuftig rätt utöfvar sin befogenhet.

Och det kan icke undgås, att detta förhållande måste inverka på
35 representationen själf till försvagande, ty huru skulle en riksdag, som upprepade
gångar erkänt, att dess sammansättning bör fotas på en annan basis, men likväl
icke kan samla sig till ett afgörande positivt beslut, huru skulle en sådan riksdag
kunna bibehålla all den initiativförmåga och all den handlingskraft, som den
40 borde äga. Detta mina herrar, gäller lika mycket de konserverande intressena
som framstegsintressena. Den representation, som hvilar på en allsidig
sammansättning utaf hela folket, måste dock äga en väldig kraft både till
bevarande och utveckling i jämförelse med den, som hvilar på ett fåtal af folket.

Vi måste också säga oss, att vi hafva icke längre råd till att slösa den intelligenta
45 kraften hos vårt folk hufvudsakligen på en enda frågas diskuterande och
dryftande. Vi måste säga oss, att de, som hafvat till uppgift att i det politiska för
allmänheten frambära, utveckla och klargöra de fosterlandsviktiga frågorna, de
kunna icke, om de skola under en odrägligt lång tidsperiod slita sin kraft på en
enda fråga, fullgöra sitt värf så som sig bör.

50
Många och betydelsefulla uppgifter ligga framför oss. För att blott nämna några
få: vi måste ordna förhållandena mellan arbetsgifvare och arbetare på ett sådant
sätt, som bevarar frihet och tryggar ordning. Vi måste tillika höja och gifva ny
lyftning åt våra näringar, vi måste utveckla vår sjöfart, vi måste på det klokaste
55 och bästa sätt söka begagna våra naturtillgångar, vi måste sörja för en höjning af
undervisningen, både folkundervisningen och den mera speciella, särskildt den
tekniska och handelsundervisningen. Allt detta och mycket mer ligger framför
oss. Men så länge som rösträttsfrågan i sitt olösta skick ännu hvilar som en
tryckande börda på våra sinnen, så kunna vi ju hvarken få arbetstid, arbetsfrid
60 eller arbetsglädje till allt det andra.

Allt detta kan nu synas oss ganska klart. Huru kan det då komma sig att det icke
synes för alla lika klart? Det är så, mina herrar, att det finnes två slag utaf
konservatism, den blinda konservatismen och den seende: den blinda, som ser
65 en vinst uti hvarje motstånd emot något nytt, som ser en fördel i hvarje
dröjsmål, i hvarje uppskof, och den seende, som väl kan vara varsam och
betänksam, men som förstår, när klockan är slagen och när tidens fullbordan
icke längre tillåter några dröjsmål, utan att det blir till skada både för
fosterlandet och för just de intressen och den åskådning, som ligga de

konservativa om hjärtat.

Det mönsterland, hvarifrån det öfriga Europa så ofta hämtat politiska lärdomar, det stora britiska riket, har länge ägt en sådan seende konservatism, som väl
75 pröfvat och tvekat, men som förstått och insett, när tvekans tid måste vara förbi. Och det är endast en historisk sanning, som jag uttalar, då jag konstaterar, att det samhälle, till hvars medlemmar jag har äran att här i dag tala, visat sig vid viktiga tillfällen vara i besittning utaf just detta slags konservatism till stort gagn för land och folk. Men man kan hoppas, att det också finnes på afgörande håll,
80 d. v. s. bos ett flertal inom vår riksdags Första kammare, det slag utaf konservativ åskådning, som jag här skildrat?

Se här den fråga, på hvilken vi och med oss den öfverväldigande delen af den svenska nationen väntar svar. Tecknen, sådana de hittills framträd, äro icke
85 afgjordt uppmuntrande, men lyckligtvis icke heller afgjordt nedslående. Det, som icke är uppmuntrande, det är, att, så vidt man vet, icke Första kammarens flertal genomströmmas af en sådan känsla af, att det positiva afgörandet nu måste ske. Det har ju också från auktoritativt håll inom kammaren framkommit förslag om bibehållande af kammarens förra ståndpunkt, proportionella val för
90 Andra kammaren.

Men det, som å andra sidan icke är så nedslående, det är, att icke någon ny vändning har försökts, som kunde innebära ett försök till uppskjutande af rösträttsfrågans lösning ännu under lång tid under väntan på ny utredning.
95 Man skulle väl då kunna tänka sig, att, när afgörandets stund är inne, kammarens flertal skall tveka att lägga ett rent nej i urnan. Ty, mina herrar, det måste sägas klart och bestämdt, att ett fasthållande vid den förra ståndpunkten är under nuvarande omständigheter icke annat än ett rent nej.

100 Det finnes ingen enda man i Första kammaren, som har den ringaste tanke på, att rösträttsfrågan numera skulle kunna lösas på den proportionalismens grund, som hittills varit föreslagen, vare sig nu eller framdeles.

Vid sådant förhållande har man rätt att säga, att en röst för detta förslag är ett
105 rent nej, låt vara under en förklädnad, som dock knappas kan kallas skyddande.

Törhända förvånar det någon, att jag på detta sätt kan ställa mot hvarandra såsom enda hufvudalternativ regeringsförslaget och halfproportionalismen. Det

110 har ju i Andra kammaren framkommit förslag om att utsträcka
proportionalismen äfven till Första kammaren, men jag tror ej, att man kan
kalla detta förslag för en aktuell fråga. Det har framburits från vissa håll inom
Andra kammaren, men det har ej vunnit någon anklång inom Första
kammaren. Och detta måste jag beteckna såsom glädjande, ty om
115 dubbelproportionalismens väg skulle inslås, då fruktar jag att allt hopp vore ute,
att inom en öfverskådlig framtid rösträttsfrågan skulle lösas.

Betänken, mina herrar, hvilka storverk, som först måste utföras, för att denna
proportionslinje skulle kunna leda till målet. Först måste denna s. k.
120 dubbelproportionalism rättvridas, ty i dess nuvarande skick är den alldeles
snedvriden. Den skulle blifva äkta, en verklig proportionalism till Andra
kammaren, men till Första kammaren endast en oäkta, en skenbar sådan. Ty om
urväljaremajoriteten har i sin hand att ensidigt sammansätta de korporationer,
som välja riksdagsmän till Första kammaren, då lär det vara föga bevändt med
125 proportionsvalen i dess korporationer.

Efter detta rättvridande måste sedan Första kammaren öfvertygas om två saker.
Först att den gällandes fyrskalan på landet måste reformeras, ty utan en sådan
reform – det hafva dubbelproportionalismens egna förfäktande vidgått – är
130 sådan proportionalism omöjlig. För det andra måste den öfvertygas om
nödvändigheten af att acceptera en proportionalism, som går till botten.

Om vi antaga, att den förstnämnda frågan tager en tid af tre år och den senare
tre år, så fördjöder detta reformens genomförande under sex år.

135 Huru länge det sedan skulle dröja innan reformen blefve förverkligad, det
öfverstiger helt och hållet min politiska beräkningsförmåga. Mina herrar! Jag
tror icke heller, att vi behöfva gå längre med beräkningen, ty redan sex år äro sex
år för mycket. Det måste nu vara slut med resonnerandet i rösträttsfrågan. Den
140 kräfver ett snabbt afgörande.

Medan jag här är inne på de förslag, som hafva varit och är å bane, må det tillåtas
mig att med några ord yttra mig om ett förslag, hvars högt ärade framställare jag
har äran att se bland mina värdar. Han skall dock helt visst ej taga illa upp, att
145 jag berör detsamma. Den åsikt, som ligger till grund för hans motion och med
hvilken jag icke sympatiserar, vill med rösträttsfrågans lösning förbinda hvad jag
måste kalla ett kringskärande af de samfällda valens princip. Denna tanke är icke

ny. Vi hafva haft den redan förut i en mera primitiv form, och då kallades den
150 Mossebo-linjen. Nu hafva vi fått den framförd af en lärdare representant, och
den har därför fått en lärdare namn. Den har blifvit kallad den organiska linjen,
eftersom den afser att införa »organiska» valkretsar. Hittills hafva vi således allt
ifrån representationsreformen tillhört den oorganiska världen i valhänseende,
men nu skulle det blifva något annat af.

155

Jag har redan uttalat min uppfattning, att det här gäller en inskränkning i de
samfällda valens princip. Det gäller, att det svenska folket icke längre skulle gå
till samfällda politiska val, delade endast af praktiska hänsyn och tradition uti
stad och land, utan en alldeles ny och särskild uppdelning skulle ske: en delning
160 i å ena sidan rena landtbor och å andra sidan rena stadsbor, samt hvad man
skulle kunna kalla orena landtbor eller stadsboliknande landtbor. Detta skulle
företagas i syfte att förhindra, att dessa stadsboliknande landtbor skulle
sammangadda sig och, ehuru de visserligen icke själfva kunde bereda majoritet,
dock genom att understödja en landtmannamajoritet kunna hemföra seger i
165 några kretsar. Landtmannaminoriteter borde egentligen alls icke förekomma,
Alla landtmän borde i politiskt hänseende utgöra ett enda block af granitens
hårdhet och fasthet. Då nu verkligheten visar, att detta beklagligtvis icke alltid är
fallet, bör det åtminstone genom grundlagsbestämmelse förekommas, att
landtmannaminoriteter kunna få hjälp af de stadsboliknande landtinvånarne.

170

Ja, mina herrar, detta förslag är mycket lärdare skrifvet än hvad jag har framställt
det, men jag tror, att man kan koncentrera meningen i hvad jag redan sagt. Men
det skulle vara den högsta orättvisa att bedöma denna motion efter dess kläm,
den bör bedömas efter de många sanna och upphöjda tankar, som äro
175 framställda i dess motivering, och detta går så mycket lättare, som motiveringen
i själfva verket slår ihjäl klämman. Det heter: »Vägen till framtiden går genom
förtroende: förtroende till både land och folk». Men municipalsamhällen,
köpingar, brukssamhällen m. m. höra väl också till land och folk! Vi kunna väl
icke hysa förtroende till land och folk och taga undan dessa.

180

En man, som spelat en betydande roll i vår nyaste historia, yttrade i ett samtal,
som jag hade med honom för ett halft år sedan: »Jag säger alltid åt mina
politiska vänner» — han är själf af ett utprägladt konservativt sinnelag — »att
det icke kan vara möjligt, i längden att skrifva en författning, så att den skyddar
185 och tryggar de konservativa intressena. Konservatismen måste vinna framgång
genom att hafva en inneboende kraft, hvarigenom den kan öfvertyga andra om

sin sanning.»

190 Jag har understundom tänkt, att åtskilliga förslagsställare i rösträttsfrågan mer
eller mindre omedvetet afvikit icke så litet från den uppfattning, som uttalas i
dessa ord. Men jag vågar påstå, att ett rösträttsförslag icke bör utgå från
synpunkten att stödja eller hjälpa den konservativa, den liberala eller någon
annan särskild åskådning, Och jag vågar påstå, att detta är fallet med det förslag,
195 som regeringen framlagt. Den har utan bisyften tagit sikte på rösträttsfrågan i
och för sig och vill, att den politiska rösträtten skall utvidgas på ett effektivt sätt
men på samma gång måttfullt, så att inga våldsamma omkastningar kunna
väntas.

200 Det första stora och löftesrika tecknet, som visade, att regeringens afsikter
uppfattades inom landet, kom ifrån det stora möte, som den studerande
ungdomen och åtskilliga dess lärare i Uppsala höllo och som tog fasta just på
den ståndpunkt, som är regeringens, nämligen nödvändigheten af den stora
reformens snara genomförande.

205

Nu, mina herrar, har jag att tacka eder för det andra löftesrika tecknet. Äfven I
hafven uttalat, att I insen och behjärten nödvändigheten af, att rösträttsfrågan
icke får ytterligare fördröjas. I detta, att det praktiska lifvets framsynta män
räckt handen åt ungdomens klarsynta framtidstro, ser jag ett godt varsel för
210 förslagets framgång.

Jag ber att ännu en gång få till eder frambära min vördsamma tacksamhet, Och
jag ber slutligen, att I med mig måtten förena er i att böja ett lefve för vårt
fosterland, sbm vi ärO skyldiga att ägna vår bästa förmåga och alla våra krafter,
215 vårt fosterland, som en gång skall döma, huru vi sträfvat och huru vi lyckats.
Lefve fosterlandet! Lefve det!

220

Taggar

1900-tal, 1906, Folkpartiet Liberalerna, Liberalerna, Man, Politiska tal, Rösträtt

URI

<https://www.svenskatal.se/tale/karl-staaff-tal-i-rostrattsfragan-1906>

225